

Η Επανάσταση του 1922 Πώς ξεκίνησε

Του Αντιναυάρχου ε.α. Ξενοφώντος Μαυρογιάννη ΠΝ

Το συγκεκριμένο άρθρο του Αντιναυάρχου Ξ. Μαυρογιάννη, πρωτοδημοσιεύθηκε στο τεύχος Σεπτεμβρίου 2013, του περιοδικού "Ναυτική Ελλάς" (ιδιοκτησίας της ΕΑΑΝ από Ιανουαρίου 2013), του οποίου ήταν Διευθνήτης.

🚩 Για να ξεκινήσουν τα 1.186 πλοία από την Αυλίδα για την Τροία χρειάστηκε το αίμα μιας Μυκηναίας πριγκίπισσας, της Ιφιγένειας. Την αντίστροφη διαδρομή θα ακολουθήσουν, μετά από 3.115 χρόνια, το 1922, μόνο 22 πλοία, αλλά αυτή τη φορά χρειάστηκε το αίμα 615.000, όπως εύστοχα παρατηρεί ο Στυλ. Χαρατσής.

🚩 Το δράμα του ένδοξου ελληνικού στρατού που μέσα σε τρία χρόνια, από το Μάιο του 1919 μέχρι τον Αύγουστο του 1922, είχε γράψει τις λαμπρότερες σελίδες της σύγχρονης Ιστορίας του, συντελέστηκε σε 15 μέρες και αφού είχε φθάσει 60 χλμ. από την Άγκυρα.

🚩 Στις 13 Αυγούστου 1922, όταν άρχισε η τελική επίθεση του Κεμάλ Αττατούρκ, τίποτα δεν προμήνυε την τραγωδία που συντελέστηκε από τις 25 Αυγούστου μέχρι τις 5 Σεπτεμβρίου, όταν αναχώρησε και ο τελευταίος Έλληνας στρατιώτης από τις ακτές της Μικράς Ασίας.

Οι πρωταγωνιστές

🚩 Είναι αλήθεια ότι από τα δύο Αιγαιοπελαγίτικα νησιά, Χίο και Μυτιλήνη, ξεκίνησε η Επανάσταση από τα διασωθέντα τμήματα της Μικρασιατικής Στρατιάς. Όμως, από το Φεβρουάριο του 1922, υπήρχε κίνηση αξιωματικών της Στρατιάς για ριζική μεταβολή της πολιτικής ηγεσίας των Αθηνών.

🚩 Ορθά υποστηρίχθηκε ότι η Επανάσταση αποφασίστηκε από τον συνταγματάρχη Ν. Πλαστήρα στον Τσεσμέ, σ' ένα δωμάτιο του ξενοδοχείου "Κωνσταντινούπολις". Ξεκίνησε από τρία διαφορετικά σημεία: τη Χίο με τον Ν. Πλαστήρα, τη Μυτιλήνη με τον συνταγματάρχη Στυλ. Γονατά, και συνέτρεξε και η ομάδα των Βενιζελικών στην Αθήνα που αποτελείτο, κυρίως, από αποστράτους που μεταξύ άλλων ήταν: του Στρατού: Θ. Πάγκαλος, Π. Γαργαλίδης, Αλεξ. Μαζαράκης-Αινιάν. Κ. Μανέτας, Ι. Τσερούλης, του Ναυτικού: Ν. Πετρόπουλος, Ι. Τσιριμώκος κ.α. ⁽¹⁾

 Στις 2 Σεπτεμβρίου ο συνταγματάρχης Ν. Πλαστήρας, ο αποκληθείς "Μαύρος Καβαλάρης", "Καρά Σεϊτάν" (Μαύρος Διάβολος) κατά τους Τούρκους, με τη δύναμή του (13^η Μεραρχία και το Σύνταγμα Ευζώνων 5/42) διαπεραιώθηκε από τον Τσεσμέ στη Χίο με το ατμόπλοιο "Τήνος", παραβιάζοντας την εντολή του στρατηγού Φράγκου που τον έστελνε στη Μυτιλήνη, επειδή στη Χίο υπήρχε πολύς στρατός και ο Πλαστήρας ήταν γνωστός για τις επαναστατικές του διαθέσεις. Με την απειλή όπλου ανάγκασε τον καπετάνιο του ατμόπλοιου να πλεύσει στη Χίο, παρά τους κανονιοβολισμούς του ατμομυοδρόμωνος "Αλφειός", που είχαν στείλει για συνοδεία. Από εκείνη την ώρα η κίνηση αυτή πέρασε στην Ιστορία ως Επανάσταση του 1922.

 Στη Χίο ο Πλαστήρας εγκαθιστά το Επιτελείο του στη βίλα το "Κύμα", του εφοπλιστή Ι. Λιβανού. Στο νησί μέχρι την έναρξη της Επανάστασης (11 Σεπτεμβρίου) είχαν συγκεντρωθεί 9.000 άνδρες από τα υποχωρούντα τμήματα.

 Επανάσταση, όμως, σχεδίαζε στη Μυτιλήνη και ο συνταγματάρχης Στυλ. Γονατάς, παλιός αντιβενιζελικός που μεταστράφηκε βλέποντας την καταστροφή στη Μικρά Ασία. Εκεί υπήρχαν 5.000 άνδρες.

⁽¹⁾ Χαρατσής Στυλ.: "1.023 Αξιωματικοί και 22 Κινήματα" Τόμος Α' σελ. 81

Τι θα πράξει ο Στόλος;

 Μεγάλη αγωνία διακατείχε την Επαναστατική Επιτροπή για τη στάση που θα τηρούσε ο Στόλος. Θα συντρέξει, θα αδιαφορήσει ή θα μας χτυπήσει, σκέφτονταν.

 Ο Πλαστήρας από τη βίλα το "Κύμα" βλέποντας τα καράβια τα ονειρευόταν γεμάτα στρατό να πλέουν στην Αττική. Μέσω των υποπλοιάρχων Κ. Σκουφόπουλου και Ν. Βιτάλη οι επαναστάτες ήρθαν σε επαφή και μύησαν συναδέλφους τους του θωρηκτού "Λήμνος" και άλλων επίτακτων πλοίων. Ο Πλαστήρας, μάλιστα, είχε δώσει και το λογόδριο που θα απευθυνόταν στον ναύαρχο Γ. Καλαμίδα, αρχηγό του Β' Στόλου επί του θωρηκτού "Λήμνος" και τους λοιπούς αξιωματικούς: "Κύριοι αξιωματικοί, η Ελλάς χάνεται. Σας καλούμε να την σώσουμε, σεβόμεθα τα φρονήματά σας, αν δεν συμφωνείτε. Σας εγγυώμεθα την ασφάλειαν και την στρατιωτικήν σας τιμήν. Ουδέν θα πάθετε. Παρακαλείσθε μόνο να μας ακολουθήσετε έξω, διότι τα πλοία ανήκουν εις την πατρίδα και θα σπεύσουν προς την σωτηρίαν της..."

Οι επαναστάτες ξεκινούν

 Εημερώματα Κυριακής 11 Σεπτεμβρίου ώρα 03.30 στρατιωτικά τμήματα με επικεφαλής τον ταγματάρχη Σπυρακόπουλο, τον λοχαγό Αλαμανή και τον υποπλοίαρχο Βιτάλη με το ρυμουλκό "Ηρακλής" πλευρίζουν το "Λήμνος" και καταλαμβάνουν το πλοίο με τη βοήθεια των μνημένων αξιωματικών: του υπάρχου αντιπλοιάρχου Λ. Πετροπουλάκη, του πλωτάρχου Κ. Αρβανίτη και των ανθυποπλοιάρχων Γ. Λαμπρινόπουλου, Κ. Γκιόκα, Ι. Δημάκη, Δ. Γαζή. Ο αξιωματικός φυλακής της κλίμακας στέλνει το σκοπό δήθεν για κάποια δουλειά και τα τμήματα ανεβαίνουν στο πλοίο τη στιγμή που το πλήρωμα κοιμόταν. Μετά την κατάληψη ο

Πετροπουλάκης χρίζεται αρχηγός του επαναστατημένου Στόλου και ο ναύαρχος Καλαμίδας τίθεται υπό κράτηση, αρνούμενος να προσχωρήσει στην Επανάσταση. Συγχρόνως καταλαμβάνονται το εύδρομο "Νάξος", το αντιτορπιλικό "Σφενδόνη" και το βοηθητικό "Τένεδος".

🚩 Στη Ναυτική Διοίκηση Χίου ο Διοικητής, αντιπλοίαρχος Δ. Φωκάς και ο πλωτάρχης Κ. Αλεξανδρής προσχωρούν στο κίνημα, μόλις τους είπαν περί τίνος πρόκειται. Την ίδια ώρα ακριβώς είχε εκραγεί και η Επανάσταση στη Μυτιλήνη.

🚩 Πρωί της επομένης, 12 Σεπτεμβρίου, ξεκινούν όλα τα πλοία από τη Χίο και τη Μυτιλήνη με μία δύναμη 12-13.000 ανδρών.

🚩 Οι δύο νηοπομπές συναντώνται το μεσημέρι της 13ης Σεπτεμβρίου ανοιχτά της Νάξου όπου ο Γονατάς με επιτελείς του από το επίτακτο "Ευστράτιος" επιβιβάζονται στη "Λήμνο" όπου και καταρτίζεται 12μελής επαναστατική επιτροπή από τους Γονατά, Πλαστήρα, τρεις συνταγματάρχες, πέντε αντισυνταγματάρχες και τους αντιπλοίαρχους Πετροπουλάκη και Φωκά.

🚩 Κατά τον πλου ο Πετροπουλάκης καταλήφθηκε από αμόκ και επέμενε η δύναμη να κατευθυνθεί στην Καλαμάτα αντί της Αττικής, οπότε ο Πλαστήρας διατάσσει τη σύλληψή του. Αντικαταστάτης του ορίζεται ο Φωκάς που ανέλαβε Αρχηγός του Στόλου. Για την αντιμετώπιση ελειτουργικών καταστάσεων καταρτίστηκε τριμελής εκτελεστική επιτροπή από τους Γονατά, Πλαστήρα και Φωκά.

🚩 Τις εσπερινές ώρες της ίδιας ημέρας οι δύο νηοπομπές φθάνουν στην Αττική όπου η VI Μεραρχία αποβιβάζεται στη Ραφήνα και το Πόρτο Ράφτη, η δε I στο Λαύριο. Η επαναστατική επιτροπή στέλνει τελεσίγραφο προς την Κυβέρνηση Τριανταφυλλάκου (από 28 Αυγούστου 1922) να απαντήσει έως τις 10 το βράδυ αν δέχεται τους όρους της προκήρυξης που είχαν ρίξει με αεροπλάνα στην Αθήνα οι επαναστάτες, πριν από μερικές ώρες. Με την προκήρυξη ζητούσαν την παραίτηση του Βασιλιά Κωνσταντίνου υπέρ του διαδόχου του Γεωργίου Β', τη διάλυση της Βουλής, το σχηματισμό Κυβέρνησης που να εμπνέει εμπιστοσύνη στην Αντάντ, την άμεση ενίσχυση του θρακικού μετώπου και την τάχιση διεξαγωγή εκλογών.

Η επανάσταση επικρατεί

🚩 Η κυβέρνηση αιφνιδιασθείσα πλήρως τηλεγραφεί στις 10 παρά πέντε το βράδυ ότι παραιτείται και ότι ερχόταν ο στρατηγός Παπούλας στο Λαύριο για να συνεννοηθεί με την επιτροπή επί του θωρηκτού "Λήμνος", σε μία ύστατη προσπάθεια για την παραμονή του Κωνσταντίνου στο θρόνο.

🚩 Ο Παπούλας φθάνει στις 3 το πρωί της 14ης Σεπτεμβρίου και ξαφνικά ο Πλαστήρας στέλνει δεύτερο τελεσίγραφο όπου ζητούσε μέχρι τις 5 το πρωί να έχει παραιτηθεί ο Βασιλιάς, να έχει παραδοθεί η πόλη των Αθηνών διευκρινίζοντας ότι ο Βασιλιάς, η Βασίλισσα Σοφία και οι Βασιλόπαιδες Νικόλαος και Ανδρέας πρέπει να αποδημήσουν.

🇬🇷 Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος με ένα συγκινητικό διάγγελμα προς τον ελληνικό λαό παραιτείται στις 14 Σεπτεμβρίου και ορκίζεται Βασιλιάς ο Γεώργιος Β'. Την ίδια μέρα μπαίνουν στην Αθήνα τα πρώτα επαναστατημένα στρατιωτικά τμήματα και τα υπόλοιπα την επομένη.

🇬🇷 Στις 30 Σεπτεμβρίου αναχωρεί ο Κωνσταντίνος από τον Ωρωπό με το ατμόπλοιο "Πατρίς" για το Παλέρμο όπου εγκαταστάθηκε οικογενειακώς. Ο θάνατος τον βρήκε αιφνιδίως εκεί στις 29 Δεκεμβρίου 1922, σε ηλικία μόλις 55 ετών.

🇬🇷 Την νύκτα της 14ης συνελήφθησαν και προφυλακίστηκαν οι Γούναρης, Στράτος, Πρωτοπαπαδάκης, Θεοτόκης, Στάης, στις 15 οι Δούσμανης, Στρατηγός, Γούδας, Καλογερόπουλος, στις 27 ο στρατηγός Χατζανέστης και στις 11 Οκτωβρίου ο Μπαλταζής. Μαζί μ' αυτούς και άλλοι 300, περίπου, αντιβενιζελικοί.

🇬🇷 Η Επανάσταση, πλέον, είχε επικρατήσει και αυτό χάρη στη συμβολή του Ναυτικού την οποία ευθύς εξ αρχής θεώρησε όλως απαραίτητη ο Πλαστήρας, σκέψη που αποδείχθηκε απολύτως ορθή.

